

Stina Inga

Ur antologin nio, utgiven av Black Island Books
och Norrbottens länsbibliotek, 2002

ISBN 91-972792-8-5

Intervju: Andreas B Nuottaniemi

”Jag skriver mest på omöjliga ställen, i bilen eller bak på skotern. I fjällen får jag också mycket gjort, då kan jag sitta och filosofera länge under solnedgången och soluppgången.”

Att skriva på ett utdöende språk, med ord som allt färre känner till, innebär ett ansvar. Poesin tas till dess yttersta spets, och poeten blir till förvaltare och arkivarie i dubbel bemärkelse. Orden i sig blir minst lika viktiga som de händelser de rymmer.

– Jag orkar inte representera ett helt folk, det är inte min uppgift här i livet, säger Stina Inga. Men jag känner ett behov av att bevara det samiska språket, och de ord som sakta men säkert försvinner i och med att allt färre lär sig tala, läsa och skriva mitt modersmål.

I en röd före detta arbetarbostad för SJ-anställda, alldeles intill bangårdarna i Kiruna, bor Stina Inga. Hon och sambon Per-Erik, som är renskötare, flyttade hit i januari 2001. Stina hade innan dess gått sjuksköterskeprogrammet i Boden, och arbetat ett tag på kirurgavdelningen i Gällivare.

Numera jobbar hon på LAH i Kiruna, hemsjukvården.

– Jag trivdes inte särskilt bra i Gällivare, säger hon. Jag arbetade mycket med cancersjuka, och vi hade aldrig riktigt tid med dem. Varje gång jag gick hem på kvällen kändes det som att så mycket fanns kvar att uträtta, och det gjorde att man mådde dåligt. Här i Kiruna är det annorlunda, här kan man ge och ta på ett helt annat sätt.

Det finns verkligen utrymme för vård. Jag mår bra när jag går hem och känner ofta att jag har lyckats ge lindring och kanske lite hopp.

Stina Inga jobbar treskift, ofta natt. När hon arbetar dagtid sitter hon uppe på nätterna och skriver.

– Det är då jag får mest gjort. När alla andra sover och det är tyst runtomkring mig. Om jag blir ensam så är jag rastlös i två timmar, sedan börjar tankarna fara. Jag skriver mest på omöjliga ställen, i bilen eller bak på skotern. I fjällen får jag också mycket gjort, då kan jag sitta och filosofera länge under solnedgången och soluppgången. Eller på kalvmärkningen, då alla ljud och lukter gör mig så där lyrisk, och får mig att sitta och skriva i stugan på natten. Ibland blir det någonting, ibland inte.

Det var någon hit

Nyss

För en stund sedan

Jag fick en pärla,

Likt en vinternatt

var den blå

något rörde sig

Flammade hit och dit
Tände stjärnor

Oftast är det bara ett eller ett par ord som kommer till henne. Utifrån dem bestämmer hon sig sedan för att skriva en dikt.

– Många ord på samiska låter väldigt vackra, de är som mjuka på något sätt. Samma sak med namn på platser. Dyker ett sådant ord upp i skallen så tar man ju med dem. Ett vackert ord kan mycket väl stå för sig själv, tycker jag, men oftast är det så att jag genom orden associerar till något minne, en händelse. Det kan givetvis inte läsarna ha någon aning om, men förhoppningsvis väcker det någonting hos dem med.

Stina Inga började skriva dikter som tolv-åring, då hennes föräldrar skilde sig. Eller rättare, hon sådde grunden till de första dikterna då. Det var först lite senare, när saker och ting hade börjat lugna ner sig kring skilmässan, som hon kunde bearbeta sina känslor och tankar, och formulera dem på papper.

– Det var som en slags terapi för mig. Ungefär så fungerar dikterna fortfarande. Det är ett sätt att ta hand om mig själv... ja, få distans till mig själv. Jag försöker hitta mönster.

Från början var det skrivna vanliga dagboksanteckningar, men efterhand började dikterna bildas på pappret nästan av sig själva.

– 1992, när min mormor fyllde 70 år, skulle jag skriva ett brev till henne, men det blev av någon anledning en dikt i stället. Det var min första dikt, och jag skickade den till tidningen Samefolket som tog in den och började efterfråga mer. Så jag skrev mer, och snart hade jag tillräckligt med dikter för att det skulle bli en bok.

Inga var 20 år när hennes första diktsamling gavs ut 1995. Den är helt på samiska – ett språk som hon alltid har kunnat tala, men först på senare tid lärt sig läsa och skriva.

– Vi har alltid pratat samiska hemma, men det är ingen självklarhet att man kan läsa och skriva språket för den skull. Hemspråksundervisningen som vi hade i skolan var ett skämt. Eftersom alla befann sig på så olika nivåer fick vi mest spela spel på lektionerna. Det var inte förrän efter gymnasiet som jag lärde mig läsa och skriva på samiska, och då gjorde jag det helt och hållet på egen hand. Jag använde en ordbok och slog upp ord för ord, allteftersom jag stötte på dem.

Överlag fick hennes första bok bra recensioner i samisk press – vilket gjorde den debuterande poeten konfunderad, mer än någonting annat.

– Det är så svårt att veta när man skriver på samiska, om folk tycker att det är bra bara därför. Jag tyckte att det var väldigt märkligt hur positivt inställda alla var till den första boken, och det kändes inte riktigt som de hade läst den. Tagit mig på allvar. Det var därför en stor lättnad när en recensent i en av de samiska tidningarna kritiserade boken. Jag blev jätteglad. Vissa tyckte att en del saker som han skrev var rent jävliga, och när vi träffades på ett seminarium en gång kom han fram till mig och undrade om jag hade tagit illa upp. ”Absolut inte”, sa jag. ”Jag blev glad, för det märktes att du hade läst boken. Verkligen läst den.” Han tog fram saker i min bok som jag inte hade tänkt på och då fungerar ju kritik bra. När den blir konstruktiv.

Stina Ingas andra diktsamling, *Árggabeaivvi golleheavdni* (Vardagens guldspindel), kommer ut år 2002. Den är också helt på samiska och har tagit lång tid att färdigställa.

– För lång, skulle jag vilja säga. Det är problemet med de samiska bokförlagen och det bidragssystem som vi har. Jag är väldigt kritisk till det, eftersom det endast gynnar vissa författare. På förlaget pratar de om att det saknas pengar och att utgivningen måste skjutas upp, och jag har i det närmaste blivit bränd på det där. Materialet hinner bli gammalt innan det ges ut och till slut orkar man knappt bry sig. Jag får verkligen ta mig i kragen för att orka redigera texterna till boken, och bilderna som ska vara i boken har jag hunnit ändra säkert tjugo gånger. De uppdateras ju ständigt i mitt huvud. Dikt-erna är färskvara för mig, säger hon.

På senare tid har Inga börjat skriva mer på svenska, och en av hennes planer är att skicka in en samling till ett svenskt förlag. Eftersom hon har ett heltidsarbete inom vården, och är djupt involverad i renskötseln, tar emellertid även det något mer tid än hon kanske hade önskat.

– Självklart har jag funderat på att ge skrivandet en chans på heltid, men det skulle ha varit betydligt enklare om jag hade varit ensam, eller bott ihop med någon som har stadig inkomst. Nu måste vi hela tiden tänka på hushållet, för vi måste ju leva också, säger hon.

Ett tiotal dikter finns emellertid färdiga på svenska redan, varav några presenteras i denna antologi.

Det är dikter som, trots språket, är djupt förankrade i den samiska begrepps världen, samtidigt som de uttrycker ett visst mått av sorg och vemod.

*Jag slutade vänta
när jag såg
fjällvråken skrika
vid Njuikkustak
Och när vajan väntade
på sin kalv i tre dygn
vid stenrengärdet*

*Ungarna hade frusit ihjäl
Renkalven drunknat*

*Jag begravde mig
i min sorg*

Den stora skillnaden mellan att skriva på svenska och samiska, menar Inga, är de olika utgångspunkterna. När hon skriver på svenska gör hon det med en uttalad önskan om att nå dem som lever utanför hennes kultur.

Den sorg som genomsyrar dikterna kommer i första hand av en stämning hon befann sig i just under skrivandet.

– De dikterna är ett farväl till någonting... kanske ungdomen. Det var så problemfritt då och jag kan komma på mig själv med att bli nostalgisk och längta tillbaka dit. ”Fy fan vad less jag är på att vara vuxen”, tänker jag, och så blir det så här. Lite sorgligt. ☹

Jag ser dig överallt

Ser dig på ängen
letandes bland isranunkel
svarthö
smörbollar
överlevare

Ser dig bland slaktrenarna
Tjurarna
Vajorna
Sammetslena
Skygga

Ser dig i vintersnö
Bältet med knivar
Hängandes över höften
Yrsnö

Ser dig under vårsol
på en skare så hård
att inga spår blir
kvar

Ser dig
Försvinna

Vad ska jag säga
om någon frågar
Vad ska jag svara
om du vill veta

Jag ser bara
Ensamhet

Bieggaluobbal
har täckts av
vårens smältvatten

Dränkte lyckan
som du hade gömt
i den första höstisen
Och som vinden försökte
avslöja hela vintern
genom att flytta snön

Blåste hårda drivor

Någon ville lägga nät
Borra hål i isen

I rädsla för att lyckan
skulle gå sönder
flyttade rödingen